Csidér Bálint

IX EPIZÓD

I.

Ezek az események bizony az 50-es évek elején történtek, ahogy említettem, és ez az időszak volt, amikor sok-sok kaland esett meg velünk.

Ha jól emlékszem 1948 nyarán költöztünk Gyuláról Kevibe. Apámat ugyan már vagy fél évvel korábban áthelyezték a Tanácsházára gazdasági felügyelőnek, de mi, a gyerekek, Kati húgom és Öcsi (csak így hívtuk Pista öcsémet) és az édesanyánk később jöttünk, hiszen nekem meg kellett várni, amíg Gyulán befejezem az első osztályt.

Az akkori Kossuth téren kaptunk egy hatalmas szolgálati lakást, a Tűzoltóság mellett, néhány méterre a Tanácsháztól. Hamarosan jó barátságba kerültem a szomszéd gyerekekkel, közöttük a városi parádés kocsis fiával. A nevére már nem emlékszem, de arra igen, hogy iskola után' naphosszat együtt játszottunk a ház végében, az „aljban". Így neveztük a kert végét, amelyik hosszan lenyúlt, majdnem az akkori ligetig. Hatalmasra nőtt a bürök a kert végében és kiváló vízipuskát lehetett belőle készíteni. A hozzá való vizet a szintén nem messze lévő Kisberettyóból szívtuk a puskákba.

Istenem milyen hatalmas vízipuskás csatákat vívtunk, órákon át a fiúkkal. Amikor lementünk az aljba és két csata között pihentünk, utána gyakran megnéztük a ligetben lévő városi mozi plakátját, a filmek képeit és sokat sóvárogtunk, ha egy-egy jónak ígérkező film futott. Azokban a nagyon szigorú családi költségvetésben zajló életünkben sajnos csak nagyon ritkán volt lehetőség a filmeket megnézni. Előfordult azonban, hogy egy-egy alkalommal, amikor elsepertük a mozi előtti járdát, a jegyszedő néhányunkat beengedett az első sorba, ahol majdnem kitört a nyakunk, olyan magasra kellett emelni a fejünket, hogy lássuk a filmet. Mindez azonban nem számított és utána napokig beszéltünk az óriási élményekről.

Nem messze, talán három-négyháznyira, a templom felé volt a fotóműterem, ahová néhányszor bementem és az idős fényképész asszony munkáját figyeltem, mármint azt, ahogy fényképez, beállítja az embereket és azt a nagy fekete dobozt piszkálja. Először nem is értettem, hogy minek kell annak a kismadárnak mindig repülnie, de a legérdekesebb mégis az volt, hogy soha nem láttuk kirepülni a dobozból.

Úgy emlékszem, hogy egy esztendeig laktunk itt és a második osztályt innen jártam. Elég messzire kellett menni, hiszen a katolikus iskolába jártam és az pedig a katolikus templom mellett volt.

Szerettem iskolába járni, és elég jó tanuló is voltam, de meglehetősen eleven, mint minden egészséges fiúgyerek. Sokat is rosszalkodtunk iskolába menet és jövet, egyaránt. Egy alkalomra nagyon emlékszem, amikor a tinta ráömlött a nadrágomra és nagy balhé lett belőle.

Történt ugyanis, hogy iskola után hazafelé menet verekedtünk, na nem olyan komolyan, de mégis eléggé ahhoz, hogy a tintatartó széttört és jó néhány csepp a nadrágomra folyt. Abban az időben ugyanis az egy-két könyvet és füzetet egy szíjjal összekötve vittük az iskolába és a szíjhoz hozzákötve lógott, himbálózott a tintásüveg is. Na, ez a tintásüveg tört össze, amikor az egyik fiú hozzám vágta. a „táskáját" a tintásüveggel együtt.

Már pontosan nem emlékszem, hogy szegény anyám mit szól neki, de az biztos, hogy apám nem dicsért meg aznap. Az iskolai év végén, még a nyári szünetben új lakásba költözünk, az akkor Bajcsy utcának nevezett helyre, egy szép nagy házba, amelyik jóval közelebb volt az iskolához. A legnagyobb sajnálatomra azonban igen messzire kerültünk a Berettyótól, a mozitól és a ligettől. Volt azonban egy alsó épületünk, amelyik meglehetősen lepusztult állapotban volt, de a padlását még lehetett használni, persze nem valami komoly tárolásra, hanem kiváló csatatérnek. Ez volt egyszer a Patyomkin páncélosunk, másszor pedig valamilyen tank vezérlő terme. Szóval itt csatáztunk a szomszéd gyerekekkel. Néhányukra még most is emlékszem, így a Józsa Jóskára, Hámori Rudira, Szabó Gyuszira, na és persze a Csontos Pirire. Ő persze ritkán csatázott velünk a padláson, viszont annál gyakrabban játszottunk vele a házunk előtti, mindig szépen nyírott árokban. Az „árokcsősz" vagy a labdagurítás az szinte mindennapos játékunk volt. A fiúkkal pedig a házunk előtti kocsiúton fejeltünk és versenyeztünk abban, hogy melyik páros tud több fejes passzot adogatni.

A játékok szünetében nagyon gyakran átmentem a szemben lévő házba, ahol Bazsi bácsi, a szíjgyártó lakott és dolgozott. Erős, inas keze volt és megtanított engem is arra, hogyan kell a zsákvarró cérnát megviaszkozni vagy szurkozni.

Gyakran még azt is megengedte, hogy a „csikóba" beszorítsak egy-két bőrdarabot és varrjak, ahogy kell. A vonal mentén az árral átszúrni a bőrt, majd először az egyik tűt, aztán a másikat átdugva, jól meg kellett húzni a varró madzagot. A csikó egyébként a bőrök beszorítására való eszköz volt.

Nagy élmény volt, talán a későbbi életemben a kreativitásomra volt nagy hatással minden ilyen politechnikai gyakorlat.

II.

1952 őszén, emlékszem már megkezdődött az iskola, amikor reggel anyám elküldött -még iskola előtt - a közelben lakó és dolgozó Nánási pékhez, hogy a kenyérfejadagot hozzam haza. Akkoriban ez úgy volt, hogy minden hónapban a Tanácstól megkapta mindenki a lisztkenyér fejadagnak megfelelően a jegyeket és erre a jegyre adták a kenyeret. Persze néhány fillért azért fizetni kellett a kenyérért. Érdekes,

szokatlan, fejre állt világ volt ez akkoriban.

Nos, az történt, hogy siettemben - feltehetően rosszul tettem zsebre a jegyeket, és ahogy futottam a pékhez, elvesztettem a jegyet. Ez az eset akkoriban tragédia volt, hiszen nem volt jegyem, amire a kenyeret kiadhatta volna a pék és ez a mi családunkban fokozottan probléma volt, hiszen akkor már négy gyerek és a szüleink hat éhes szája követelte a kenyeret.

Azóta sem tudom, hogy megtalálta e valaki az elveszett jegyeket, de ha megtalálta biztosan jól járt vele. A nagy bajban apám elment a Nánási pékhez, aki igen rendes ember volt és vállalta a kockázatot, a hónapból még hátra lévő néhány napban jegy nélkül is adott kenyeret. Ez után az eset után vagy 58 évvel, egyik nap Budapestre utazva összetalálkoztam a Nánási pék kisebb fiával, Tibivel - akivel néha találkoztam is Szolnokon - és amíg utaztunk többek között ezt az esetet is elmondtam neki. A Tibi bátyjával, Alajossal egyébként együtt jártam végig az általános iskolában, sajnos azonban Ó fiatalon betegségben meghalt.

Sajnáltam, mert Alajos jó cimbora volt. Emlékszem, hogy Húsvétkor - több alkalommal is - együtt mentünk locsolkodni.

A locsolkodás az akkoriban úgy történt, hogy mi fiúk, akik a barátság miatt ilyenkor összeverődtünk, megbeszéltük ki melyik utcában fog locsolni, de azt is „megszerveztük", hogy ki megy a páros és ki a páratlan oldalon.

Ilyenkor aztán házról-házra mentünk és meg is beszéltük, hogy hol mit lehet kapni, hová érdemes menni. Volt ahol 20 fillért adtak, de volt ahol süteményt és még 30-40 fillért is. Ezek a pénzek arra kellettek, hogy - miután otthon jól eldugtuk - nyáron fagylaltot vegyünk, vagy bocskorszíjat, esetleg négus bombát, vagy édesgyökeret.

Ezt a három utóbbi árucikket meg kell magyaráznom, mert a mai fiatalok ezeket már nem ismerhetik. Hát kérem, a bocskorszíj az nem cipőfűző vagy valami hasonló volt, hanem a csőtésztára hasonlító egy arasz hosszúságú fekete és émelygősen édes pemetefű ízű. édesség. A mai napig sem tudom, hogy miből csinálhatták, de mi gyerekek szerettük. Tíz fillérért adott a Hanckó boltos bácsi egy marékkal belőle.

A négus bomba az egy szenzációs dolog volt - persze nem ennivaló - amivel az idősebb embereket, főleg azonban a szemrevalóbb lányokat riogattuk.

Ez egy borsónyi nagyságú kis robbanóanyag volt, ami be volt csavarva egy kis selyempapírba. Amikor a kiszemelt leányzó mellett elhaladtunk, a selyempapírnál fogva a lány háta mögött a beton járdához erősen odavágtuk.

A reakció nem maradt el, mert a bomba óriásit durrant, a lány sikoltott, mi pedig szaladtuk, mert a

verés sokszor kilátásba lett helyezve.
Na és az édesgyökér, az egy édes dolog volt. Ez egy valódi fának a gyökere, amit tíz centis darabokra vágva árultak és ezeket rágni kellett. Émelygős, édes íze volt és olyan nyáltermelést eredményezett, hogy nem győztünk nyelni. És milyen jókat lehetett sercinteni tőle. Még versenyt is köptünk az édesgyökér rágásakor. Ez az édesgyökér olyan volt akkor, mint ma a rágógumi. Azt persze már csak felnőtt koromban tudtam meg, hogy kiváló köptető, hurutoldó és köhögés csillapító hatása van.
Es most, hogy visszagondolok a régi időkre, nem is köhögtünk annyit, mint manapság a gyerekek. Volt még egy nagyon jó szórakozásunk, amit kollektíven kellett játszani, ez pedig a paradicsom csata volt. Ezt a játékot a piactéren játszottuk, de csak nyáron és szombaton lehetett, mert akkor volt paradicsom és a piac.
Ez úgy nézett ki, hogy szombaton dél körül vége volt a piacnak és a bőven termő paradicsomból, ami megmaradt azt az eladók egyszerűen nem vitték haza, hanem otthagyták a piacon. Mi pedig két részre osztottuk a társaságot is meg az otthagyott paradicsomot és megkezdődött a dobálás. Akit eltalált az kiesett a játékból, persze a találatot letagadni nem lehetett, hiszen a nyoma ott éktelenkedett a testen vagy a ruhán.
Szenzációs játék volt nagyon szerettük, aminek persze a szülők, meg a piacteret takarítók nem nagyon örültek. Nem is értem, hogy néhány évvel a háború után, hogyan lehetett akkora paradicsomtermés és olyan alacsony ár, hogy nem érte meg haza cipelni.
Úgy emlékszem, hogy két fillér volt kilója, amit az akkor használatos pici kis búzakalászos sárgaréz kétfilléressel fizettek ki.

III.

1953 nyár elejére egész életemben emlékezni fogok.
Apám, alti a Tanácsházán volt akkoriban főagronómus, gyakran, mondhatni mindennap kijárt a határba, ellenőrizni a szántást, vetést és aratást.
Ez a kijárás nem úgy történt, mint manapság, hogy beül a gazda a Landroverbe és körülautókázza a birtokot, hanem az bizony kétlovas hintóval ment.
Egyik alkalommal, ahogy mondtam már, nyár elején, anyámért kijött a rendőr és azt mondta, apámat baleset érte és menjen be a mezőtúri kórházba, merthogy oda vitték.
Késő este, amikor hazajött akkor mondta, hogy apátokat baleset érte, mert, ahogy a Berettyó gáton mentek a kocsival, az egyik meredekebb lejárónál a kocsi felborult és mindnyájan kisebb-nagyobb

sérülést szenvedtek.
Úgy emlékszem szegény apám járt a legrosszabbul, mert Ő koponyaalapi törést szenvedett. Hetekig nyomta a kórházi ágyat, és amikor hazajött még utána is sokáig feküdt otthon. Utána évekig fájt a feje és gyakran felejtett, de aztán hál'istennek teljesen felépült.
Még emlékszem, hogy nem dolgozott és gyakran lepihent napközben is, amikor elkaptam egy olyan betegséget, amire akkor még nem volt orvosság.
Nagyon magas lázam volt napokig és olyan gyenge voltam, hogy nem is kívántam felkelni. A Hámori doktor bácsi jött ki hozzám többször is, de csak vagy kétheti betegeskedésem után hozta a rossz hírt, hogy a betegségem fertőző és a mezőtúri fertőző kórházba kell befeküdnöm. A lázam aztán hamar elmúlt, és láthatóan rendbe jöttem, de a betegség utóhatásait még sokáig éreztem.
Ez a betegeskedésem végül is elhúzódott egészen novemberig, így aztán az ötödik osztályból kimaradtam és a következő év őszén folytattam az iskolát. Az év során aztán erősödnöm kellett, mert nagyon lefogytam és legyengültem.
A legnagyobb sajnálatomra ezután jó ideig nem tudtam a gyerekekkel focizni, de igyekeztem nagyon, hogy ismét részt vehessek teljes erővel a játékokban, ami többé-kevésbé sikerült is. Azokban az időszakokban, amikor még gyenge volt a fizikumom, szinte mindig otthon voltam, sokszor alig mentem ki még az udvarra is. Ebben az időben tanultam meg varrni és a varrógéppel dolgozni.
Berta nénémnek, aki apámnak a nővére volt, és ott lakott velük, már a háború végétől, volt egy Csepel gyártmányú varrógépe, amit még 1938-ban vett.
Ő volt a család szabója, mert valamikori úrleányként szabás-varrás tanfolyamon sajátította el ezt a tudományt. Unalmamban, meg talán a génjeimben is benne volt, hogy szerettem a technikával foglakozni és a nénje - mert így hívtuk - megtanított lassacskán az alap szabás-varrásra és a gépi varrásra is.
Későbbi életemben aztán gyakran hasznát vettem ennek a tudományomnak, hiszen a családban én lettem például, aki a gépi gomblyukakat kivarrta.
Berta néném aztán egészen 1957-ig nálunk lakott - hát hol is lakhatott volna máshol - hiszen semmilyen egzisztenciája nem volt, ugyanakkor anyámnak rengeteget segített a gyerekek nevelésében, főzésben, mosásban.
Eredetileg 1948-ban, amikor Kevibe költöztünk, akkor jött hozzánk lakni, mert az apai nagyanyámat, az Eszti mamát, aki ekkor már nagyon beteg volt, apám odavette hozzánk és Ó ápolta a mamát egészen 1950-ben bekövetkezett haláláig.
Aztán pedig Berta néném is maradt, ahogy mondtam, egészen 1957-ig.

Apám már régen szeretett volna valami megélhetést biztosítani neki, de hát mást nem lehetett tenni, mint férjhez adni, ami akkoriban nem volt könnyű, hiszen nénje akkoriban már jóval ötven fölött volt és szegény világot éltünk.
Végül is apám egyik ismerősén keresztül „sikerült" elkommendálni a nénémet egy Jenei nevű, néhány éve megözvegyült idős parasztemberhez és némi kóstolgatás után össze is házasodtak és szépen éltek egészen halálukig. Először Anti bácsi ment el, 67-ben 79 évesen, majd rá néhány évre a néném is.
Hát elmondhatom, hogy Anti bácsit nagyon megkedveltük, kedven barátságos modoráért és azért a derűs és sokszor mókás hozzáállásáért, amivel velünk, gyerekekkel foglakozott. Én akkoriban már gimnazista voltam. Az első gimnáziumot még Keviben jártam, aztán a másodikat már a Túri almamáterben.
Nagy élmény volt, amikor hazajöttem hétvégeken és elmentem a nénémékhez, mert mindig valami finomsággal vártak. Hol finom süteménnyel, vagy sülttel, de gyakran csak a finom, köcsögökben eltett házi szilvalekvárt dézsmáltam meg.
Főzni, sütni azt Berta néném nagyon tudott, de a szeretet is átsütött minden tevékenységén, amit irántunk, gyerekek iránt táplált. Mi is szerettük nagyon, már csak ezért is, mert az atyai szigor ellen gyakran hozzá menekültük, aki mindig lebeszélte apámat arról, hogy az egyébként megérdemelt pofonokat ne ossza ki nekünk.
Azért is szerettünk Berta. nénémékhez menni, mert Anti bácsi gyakran mesélt a háborús élményeiről, amit tátott szájjal hallgattunk. Ő még az első világháborúban is harcolt, mint fiatal katona és évekig orosz fogságban is volt. Ilyen háborús történeteket azonban nem csalt tőle, hanem egy másik rokonunktól is gyakran és szívesen hallgattunk. Persze főként én, meg esetleg
Pista öcsém, aki azonban négy évvel fiatalabb volt nálam. Jóska öcsköst pedig akkoriban még az ilyen történetek nem igen érdekelték, hiszen Ő még egészen kis töpörtyű volt akkoriban, talán öt-hat éves. Ez a rokonuk a Csíder Imre bácsi volt. Nem véletlenül írtam Csíder-t, hiszen a Csíder vagy Csidér nevek írásbeli különbsége már korán felkeltette az érdeklődésemet, de erről majd egy másik írásban fogok mesélni.
Nos Csíder Imre bátyám apámnak második unokatestvére volt, ahogy emlékszem az én Ignác nagyapám nagybátyjának az unokája volt. Ő már sok éve a Kevi tanyavilágban lakott, egész pontosan Ördögárkán. Ott volt tíz egynéhány holdas kis birtoka, azon gazdálkodott és soha nem tudták beagitálni a Tsz-be. Mokány, olyan Csidér féle alacsony, köpcös ember volt, nagy és kackiásan pedert bajusszal

Imre bátyámnak van egy fia is, néhány évvel fiatalabb nálam, a Jancsi. Amíg Keviben laktak a szüleim, évente egyszer-egyszer találkoztam is vele.
Nos, Imre bácsi. Miután a kevés rokonok egyike volt Keviben és úgy gondolom, hogy apámmal kedvelték is egymást, gyakorta, szinte havonta megfordult nálunk.
Minden látogatását nagyon vártuk, mert olyan mesélőkéje volt, hogy tátott szájjal hallgattuk a háborús emlékeit. Apámmal kicsit boroztak és közben Imre bácsi csak mesélt és mesélt... Ma is emlékszem néhány történetére, pl. amikor Szerbiában, Sabác-nál, csatáztak, szembekerült az ellenséggel, aki egy óriási kardcsapással megvágta a bal vállát. Imre bátyó erre nagyon felbőszült, megfordította a lovát és utána ugratott. Néhány vívó trükk után az ellenség fejére csapott és nem akarom itt részletezni a végkifejletet, és ha sebesülten is, de győztesen jött ki ebből, konfliktusból. Azt nem is említettem, hogy Imre bátyám a huszároknál szolgált, hiszen egész életében a lovak körül forgott az élete és már egész fiatalon szőrén ülte meg a lovat.
Ma is látom azt a hamiskás mosolyát, amikor a hadi Csete-Patéit mesélte.
Úgy rémlik, hogy apámtól legalább tíz évvel idősebb volt és 1892-95 körül születhetett. A Jancsi fia is későn született, úgy 1945 körül, az egyik cselédlánytól, amit ma úgy mondanánk, hogy az élettársától. Ez az élettárs egyébként egy csendes, alacsony, madárcsontú asszony volt, Esztikének hívta Imre bátyám. Kedves igen szorgalmas, jóravaló asszony volt és életük végéig kitartottak egymás mellett, anélkül, hogy összeházasodtak volna.
Ördögárkán laktak és nyáron gyakran kimentünk hozzájuk a tanyára. Itt történt, hogy életemben egyetlen egyszer felültem egy ló hátára. A lovaglás persze nem sikerült, egyrészt mert szőrén ültem fel és mindig le akartam róla csúszni, de a fő baj az volt, hogy mindez az istállóban történt, és amikor ki akartam menni lóháton, bevertem a fejem az istálló gerendájába és leestem a hátáról az alomba.
Később, vagy 55 év múlva, Bogi unokám egyszer megkérdezte, hogy ültem e lovon? Hát bevallottam, hogy egyszer régen már ültem. Persze a dicstelen végéről nem beszéltem neki, így erről csak most értesülhet ebből az írásból
Szerettünk kimenni a tanyára, mert nemcsak a tanyai élettel ismerkedtünk meg, hanem Eszti néni finomakat is főzött és persze jókat is játszottunk.

Ez a kapcsolat az 54-55-ös években kezdett ritkulni, és amikor a már említett betegséget megkaptam aztán már alig-alig találkoztunk. Utána kimaradt vagy harminc év, hogy nem hallottam róluk. Már a Túri gímibe jártam, amikor egyszer az édesanyám említette, hogy Imre bácsi már jó néhány éve elment és Eszti néni is hamarosan utána halt. Jancsival - már nem is emlékszem kinek - de egy temetésen

találkoztam Keviben, úgy a 80-as évek közepén.
És milyen érdekes a sors. Az 1994-es választások előtt egy alkalommal Keviben elvetődtem egy kortes gyűlésre, ahol találkoztam ismét Jancsi rokonommal, aki bemutatta szép felnőtt lányát és unokáját.

IV.

1952 termelőszövetkezeti város.....kisvasút.... a rézpénz megtalálása...
Úgy emlékszem, hogy 1952 tavasz végén, vagy talán nyár elején jártunk, és negyedik osztályos voltam a katolikus iskolában, a templom mellett. Egyszer csak a Gecse Ági tanító néni bejelentette, hogy elmaradnak a további órák, mert ünnepségre kell kivonulnunk a Kossuth térre, ez volt a már említett piactér ahol néhány évvel korábban paradicsom csatákat játszottunk.
A téren, amikor odaértünk, már talán ezren is voltak mindenféle korosztályból, de diákok is bőven. Találgattuk is hogy miféle ünnepség lesz, majd a tanár néni mondta, amikor int, akkor tapsoljunk hangosan és sokat. Hamarosan meg is telt a dísztribün, Tanácselnök, párttitkárok és általam ismert idősebb emberek foglalták el a helyeket, és ekkor a szónok bejelenti, hogy szeretettel és tisztelettel köszönti Rákosi elvtársat, népünk nagy barátját, aki rögtön el is kezdett beszélni. A mondókájára már nem emlékszem, de gyakran kaptunk a tanár nénitől „intést" és akkor lelkesen tapsoltunk.
Amire nagyon emlékszem a mai napig is, hogy a hosszú beszéd végén azt mondja, hogy a kormány és a párt ajándékát átadja a városnak és egyúttal átadja az oklevelet, amiben az állt, hogy Túrkeve az ország első termelőszövetkezeti városa.
És akkor az ünnepség fénypontja következett, tudniillik átadták az állam ajándékát, ami pedig nem volt más, mint sok-sok traktor és kombájn, amit a Tsz. elnöke vett át. Akkoriban egy Lovas Lajos nevű volt a szövetkezet elnöke, akinek akkoriban nagyon futott a karrierje, még valami állami kitüntetést is kapott, ha jól emlékszem talán Állami Díjat.
És ekkor bejött a térre a sok-sok ajándék.
Kezdtek felvonulni a traktorok, sorban és gyönyörű piros-babos ruhás traktoros lányok kormányozták a gépeket. Hatalmas zajjal, pöfögéssel jöttek az egykor Hoffemek nevezett traktorok, amiket akkor már G-35-nek neveztek. A traktorok után meg jöttek a kombájnok, a Velence nevű kombájnok. A nevükre azért emlékszem, mert néhány év múlva éppen egy ilyen kombájn segédvezetője lettem két nyári betakarítás alkalmával is. De ez már egy másik történet. A felvonulás végén pedig a gyönyörű traktoros lányok odaálltak a tribün elé és dalolni kezdték a népdalokat és a csasztuskákat. A

fiatalabbaknak mondom, hogy a csasztuskák szovjet mintára bevezetett lelkesítő, a békét, a népek barátságát, a nagy Szovjetuniót dicsőítő dalocskák voltak; esetenként a népdalok dallamát idézték.
Nekünk, gyerekeknek ebből a legjobban, a pöfögő, felvonuló gépek tetszettek és az hogy nem kellett az iskolában lenni.
Végül majdnem elfelejtem megemlíteni a további ajándékot, ami pedig nem volt más, mint egy kisvasút - igen egy valódi KISVASÚT - amit Túrkeve és Kuncsorba között kellett megépíteni. Hát mondhatom, hogy nagyon vártuk, és el sem tudtuk képzelni, hogy mitől kicsi egy kisvasút? Aztán egy év sem kellett és megépült a kicsi, és valóban kicsi volt, a sínje is keskenyebb és a mozdony is más, úgynevezett diesel mozdonyocska volt. A legjobb pedig az volt, hogy aztán igen sokszor vonatozhattunk rajta, mert fillérekért lehetett rajta utazni.
Aztán többször is ezzel a kisvonattal mentünk ki a rokonokhoz, Csíder Imre bácsi tanyájára. Az Ördögárka nevű megállónál kellett leszállni és még úgy másfél kilométert kellett gyalogolni. A mai napig sem tudom, hogy ez a határrész mitől is volt „ördögárka", de biztosan van valami magyarázata, amit Imre bátyám biztosan tudott volna, ha megkérdezem tőle annak idején. A téli vonatozások is érdekesek voltak, mert a biztos fagyhalál ellen egy beépített kis vaskályha szolgáltatta a meleget, amit hol fával, hol pedig szénnel kellett fűteni. Ha az utasok már fáztak, az idősebbek mondták, hogy"édes gyerekem tegyél már a tűzre egy kis fát" és akkor mi fűtők lettünk és lelkesen tüzeltünk, egészen Ördögárkáig, vagy pedig vissza Kevibe.
Akkoriban nem is gondoltam, hogy úgy huszonöt év múltával milyen kalandunk lesz itt Ördögárkán. Történt pedig, hogy Keviből - ahol a szüleimet látogattuk meg - mentünk Szolnokra a kis Trabantunkkal. Ördögárka körül Tamás fiamnak pisilni kellett és megálltam. Amíg végezte a dolgát én is kinyújtóztattam a lábam és sétáltam egy pár métert. Éppen mennék vissza a kocsihoz, amikor egy zöldes és kerek valamit látok a lábam előtt. Felvettem ezt a micsodát és látom, hogy ez valamilyen pénz. Otthon aztán megtisztítottam és egy 10 krajcáros Mária Terézia pénz volt, amit a mai napig is őrzök. Azóta is többször beszéltünk arról, hogy vajon hogyan kerülhetett oda az Ördögárkai földút mellé ez a krajcár és az is lehet, hogy még több is lehet ott.

V.

1956 nyara... torna... kombájnozás...
Hamarosan a 14. szülinapomat fogom ünnepelni és kapok valami kis ajándékot, mert ajándékot, azt mindig kaptunk, bár azóta sem értem, hogy szegény anyám hogyan is tudta kigazdálkodni a kis

kereset és a nagycsalád mellett.
Az iskolának vége volt és apám egyik alkalommal, azzal jött haza, hogy az egykori (amikor még a Kossuth téren laktunk) szomszédunk, akinek a nevére már nem emlékszem, kombájn segédvezetőnek oda venne maga mellé. Nagyon tetszett a gondolat, hiszen a gépeket mindig is szerettem és még pénzt is kereshettem. Mi az, hogy kereshettem, 6-700 forintot emlegetett a főnök. Ez a 6-700 forint akkoriban igen nagy pénz volt, hiszen apám városi főagronómus létére 1.200 forintot keresett havonta. És még egy árat mondok arra, mekkora ősszeg volt a fizetésem. Akkoriban 400 forint volt egy nekem való öltöny. Az az öltöny, amit ebből a fizetésemből vettem, volt az első hosszú nadrágos ruhám. Igen, hosszú nadrágos, mert eladdig csak rövidnadrágban jártunk, persze télen úgynevezett mackó nadrágban. Ez valamilyen kötött nadrág volt, és praktikus, mert könnyen mosható és tisztán tartható volt.
A segédvezetői munka egyébként igen fárasztó volt, nem véletlen, hogy gyenge fizikumú fiatal nem is lett volna alkalmas erre a feladatra. Ekkorra már többé-kevésbé kihevertem a néhány évvel korábbi betegségemet és fizikailag jó erőben voltam.
Ehhez a fizikai erőnléthez az kellett, hogy meglássam, hogy a korombeli fiatalok jóval előttem vannak a testi fejlődésben és ez nekem egyre inkább nem tetszett.
Egyik alkalommal, egy Fekete Sanyi nevű cimbora mondja, hogy megy birkózni az egyik iskola tornatermébe és engem is hívott. Semmi gondolkodás után mondtam, hogy én is megyek. Na, a birkózás az ugyan nekem nem tetszett, de megismerkedtem a nálam néhány évvel idősebb Csontos Sanyival, akit mindenki csak Sadának hívott. Sada egy kiváló birkózó volt, egy valóságos vasgyúró és nekem roppant imponált. Ő látta meg az alkatomon, hogy ugyan birkózásra nem lennék alkalmas, de a szertornához igen. Na, ettől kezdve aztán szinte naponta eljártam az edzőterembe - és még ezután is vagy tíz évig - hogy én is olyan vasgyúró legyek, mint a Sada barátom. Vasgyúró ugyan nem lettem, de a rengeteg edzés megerősített és szerénytelenség nélkül mondhatom, hogy két év múlva a Túri gimnázium vezető tornásza lettem és sok versenyt nyertem.
E kis kitérő után elmondanám, hogy miből is állt a kombájn segédvezetői munkám.
Először is kelés minden nap reggel 5 órakor, motorral kimentük a tanyaközpontba, ahol a kombájn parkolt. Elővettük a zsírozó pisztolyokat és vagy 10 kg gépzsírt és kezdtük, pontosabban két nap után - én kezdtem a kombájn zsírozását. Ez pedig nem volt más, mint a gépen lévő 186 zsírozószem zsírral való teletöltése. Na, ehhez használtuk a pisztolyt, amibe beletömködtünk vagy egy kiló zsírt és egyik kézzel a pisztolyt tartva, a másikkal pedig pumpáló mozdulatokkal addig zsíroztunk, amíg a csapágyak mellett ki nem buggyant a friss piros zsír. A zsírozó szemek, ezek a kis becsavarható zsírozószemek pedig sokszor olyan körmönfontan voltak elhelyezve, hogy valódi tornamutatványokkal lehetett megkenni a

csapágyakat. A főnök pedig szinte mindig leellenőrzött, úgyhogy nem lehetett csalni, vagy lazsálni, mert amint felszáradt a reggeli harmat és megint csontszáraz lett a gabona, neki kellett menni a gabona tábláknak és aratni, aratni és aratni.. .

Egy ilyen kombájnt akkoriban hat személy látott el. Két fő volt a vezető, két fő a zsákoló és két fő volt a szalmakocsis. Ezekről csak annyit, hogy a zsákolók a vezetők mögött, alig a föld feletti kis trepnin álltak és a magtartányból zsákokba engedték a gabonát, majd kidobták a tarlóra, amit rögtön összeszedtek a kombájn után jövő traktorosok és pótkocsikra rakták.

A szalmakocsisok többnyire leányzók voltak, akik a zsákolók mögött két méter magasan dolgoztak egy-egy villával és igazították a szalmát, majd amikor megtelt felnyitották a hátsó falat és a szalma kicsúszott a tartóból, mi pedig a kombájnnal elhagytuk a szalma kupacot. Ezt később szedték össze.

E rövid szakmai felkészítés után elmondanám, hogy akkoriban nem légkondicionált fülkében kellett dolgozni, hanem nyitott helyen. A diesel motor ott dübörgött fél méterre a fülünktől - és vezetés közben nekem a főnök mögött kellett állnom és az utasításait meg kellett csinálni. A gép elején a forgó motolla, amelyik a gabonát a vágóasztalhoz tolta, olyan port, gabonaport kavart, hogy az izzadt testünkre rögtön ráragadt. Ezek az apró porszemcsék nagyon kellemetlenek voltak, mert a nyakunk, a fültő és a hónaljunk kipirosodott tőle és erősen viszketett. Egyszóval, keményen megdolgoztunk a pénzünkért.

A következő évben már rutinos kombájnos voltam. Emlékszem, hogy rettenetesen meleg volt a nyár, 35-40 fok között volt a hőmérő és még a gép is melegített. Szóval nagyon izzadtunk és a gép is szenvedett. Emiatt elég sokat kellett szerelni is a tűző napon és egyik nap olyan fejfájásom lett, hogy rettenetes, ráadásul az orrom is elkezdett vérezni. Szóval napszúrást kaptam. Aznap délután a főnök elengedett pihenni, én pedig egy közeli tanyán egy akácfa árnyékában pihentem ki az átmeneti betegséget. Másnapra azonban ismét dolgozni kellett, még akkor is, ha nem esett jól, mert a munkát meg kellett csinálni.

Ezen a két nyáron nagyon keményen dolgoztam, jól le is barnultam és sokkal szívósabb lettem, mint korábban voltam. Ilyen munkát, ahol a kitartás és a rendszeres munkavégzés nagyon fontos tényező, nagyon ajánlanék a mai fiataloknak, mert fizikailag és mentálisan is sokkal egészségesebb, mint a reggeltől estig való számítógépezés, meg az úgynevezett bulizás.

VI.

Túri diák...

Jött az értesítés a mezőtúri Fazekas barátomtól, hogy meghív - többekkel együtt - a PÜFOTA (Pünkösdi

Fotós Alkotó Tábor) megalakításának 20 éves évfordulójára. A Püfotát három fotósszervezet alapította és rotációs alapon, minden évben másik szervezet rendezte. 2010-ben a szentesi szervezet rendezte volna, de az érdeklődés hiánya miatt nem lett belőle semmi. Egyszóval, elhalt az egész kezdeményezés, ennyi volt és vége.

Nos, a túri barátom az alapítás évfordulójára hívott, ami egyúttal egy búcsú összejövetel is lett volna. Ám erre a búcsúra is alig jöttünk össze heten, holott a szebb időkben egy-egy Püfotán harmincan is voltunk, de az már régen volt.

A búcsú bulit a Körös partján, a Vízügyi Múzeum mellett rendezte Fazekas, egy kolbászos paprikás krumpli fózéssel egybekötve. Kellemesen elbeszélgettünk és felidéztük a régi időket és még fotóztunk is, én főleg makrókat.

Kocsival mentem és a Riesmayer barátomat vittem és hoztam. Még kora délután vége lett a nosztalgiázásnak, így aztán volt időm Józsinak megmutatni Mezőtúrt.

A Berettyó-part, a Városháza, a gyönyörű református templom, az egykori Tiszti Kaszinó, a Berettyó híd melletti egykori kórház, a Badár ház, a zsinagóga és persze a Túri Gimnázium mind olyan nevezetes helyek, amelyeket ha egy-két mondat erejéig is, de bemutattam a barátomnak. Hozzám természetes a Túri Almamáter áll legközelebb, ahol nagyon kellemes három évet töltöttem el. Tekintve, hogy volt még ideje a barátomnak, meséltem neki az egykori dolgokról. Amikor 1957 júniusában megkaptam a 8.osztály befejezése után a szép címeres bizonyítványomat, már biztos volt, hogy a Kevi Gimnáziumban fogok tanulni.

Nagyon kellemes egy év volt, kiváló osztálytársakkal, hogy csak néhányat említsek. A Hámori Rudi, aki később orvos lett, vagy Szabó Pista, akiből Tsz főmérnök lett, Szabó Gyuszi szintén mérnök lett, de többen tanárok, agronómusok és tanult emberek lettek.

Tehát megkaptam a címeres bizonyítványomat. Ez egy rendkívül érdekes eset, a mai napig sem értem hogyan lehetett nekem Kossuth-címeres bizonyítványom 1948-tól, folyamatosan 1957-ig, hiszen az 1950-es évek elején mindet lecserélték először a búzakoszorús majd a még csúnyább kiscsillagos címerre.

Az én bizonyítványom azonban csak maradt a Kossuth címeres évről-évre, amelyiknek az első lapjain még a 7-es osztályzat minősítése volt nyomtatva.

Igen,1947-től a korábbi 1-es osztályzat megszűnt és a helyét a 7-es vette át, de az sem volt hosszú életű, talán két évig volt használatban.

A Kevi gímiben akkoriban - TV és számítógép hiányában - főleg tanulással és sportolással foglakoztunk. Emlékszem milyen nemes versengés alakult ki néhányunk között a német szavak

ismeretét tekintve. Képesek voltunk minden nap 20-30 szót is megtanulni és azt felváltva kikérdeztük egymástól. A szünetekben pedig azon vetélkedtünk, ki tud több fekvőtámaszt csinálni és különösen erősek voltunk, ha a szívünkhöz közeli leányzó is a nézők között volt. Különösen szívesen emlékszem vissza néhány tanáromra, mint pl. Szilágyi Károlyra, aki történelmet tanított (Ő egyébként Madarász Kati nótaénekes unokatestvére volt), vagy Iván Sanyira, aki a földrajzot oktatta, és akivel néhány évtized múltán barátságba is kerültem, de Kórizs Istvánra is kellemesen emlékszem, pedig Ő oroszt tanított, amit nem szerettűnk. Kórizs tanár úr később Túrkeve tanácselnöke is volt és még később egy volt gimis osztálytársunkat, az egyik volt tanítványát vette feleségül.

Azt soha sem kérdeztem, hogy Apám miért íratott a második osztálytól a Mezőtúri Gimnáziumba, hiszen Keviben is jó négyes-ötös tanuló voltam és semmi bajom nem volt az iskolával. Talán - ez persze csak megérzés - az lehetett az oka, hogy Apám is ott járt gimnáziumba valamikor a 20-as évek elején, de már Pesten érettségizett 1923-ban. Azt hiszem azt akarta, hogy egy bizonyos folytonosság meglegyen az Ő és az én korosztályom között. Később Kati húgom is ide került a Lány Gimnáziumba és Pista öcsém pedig az én Gimnáziumomba, sőt az én kollégiumi szobámba.

Igen, kollégiumban laktunk, de szinte minden héten haza mentünk vagy vonattal, vagy biciklivel, hiszen a távolság az OTTHON-tól csak 16 km volt.

Hát ide kerültem a híres Mezőtúri Gimnáziumba az 1958-59-es tanévben.

Az első időkben nagyon szokatlan volt, különösen a kollégium, ahol abban az időben még vasfegyelem volt. Minden munka szigorúan időhöz volt kötve.

Reggel fél hétkor ébresztő (egy nagyon erős csengő jelezte), mosakodás és háromnegyed hétkor reggeli torna (télen-nyáron) az udvaron, rossz idő esetén, a kollégium folyosóján. Hétkor sorakozó és indulás az alagsorba reggelizni. Tejeskávé, lekváros kenyérrel, mézzel, tea zsíros kenyérrel, tea szalonnával. Ez volt a reggeli. Aztán tízóraira egy vagy két kifli. Ebéd egy órakor, mindenkinek, ilyenkor már nem volt óra. Változatos, ízletes, jó ebédek voltak, és még repetázni is lehetett.

Akkoriban úgy volt, hogy a kollégiumban, minden szobának volt f5nöke, aki nem volt más, mint a legtekintélyesebb gyerek a szobában, de az ebédnél is Ő ült az asztaltón, Ő szedett először, Ő szedte ki a legfinomabb falatokat, aztán rang szerint a többiek.

Később, negyedikes koromban én is szobafőnök lettem, mert kivívtam magamnak ezt a rangot, főleg a sportolással.

Ebéd után kimenőt kaptunk négy óráig, már akinek a tanulmányi előmenetele legalább közepes volt és aznap nem kapott egyest, mert akkor bizony szilenciumra volt ítélve. A szilencium az ugye csendet jelent latinul és mi így hívtuk a kötelező tanulószobát, ami minden áldott nap délután négy és kilenc óra

között volt, óránkét tíz perc szünettel. Este kilenckor átvonultunk kettős sorokban a kollégiumba, ami egy udvaron volt a tanulószobával és mosdás, majd tíz órakor takarodó és lámpaoltás. Másnap ugyanez a katonás napirend, és még vagy három évig. Ahogy mondtam, kezdetben igen szokatlan volt ez a szigorú rendszeresség, de hamar hozzá kellett szokni, mert akkor sokkal vidámabb lett az élet és kedvezményeket, mint például rendkívüli eltávozóst is kaphatott az ember. .

Józsi komám igen nagy érdeklődéssel hallgatta a nosztalgiázásom, amint a régi koleszos időkről beszéltem neki és még kérdezett is, hogy milyen érdekes történetek estek meg velünk. Hát történet az aztán van, néhányat el is mesélek még...

Harmadikos lehettem, amikor ősszel, a legnagyobb meglepetésünkre két lány is bejött Olga nénivel (ő volt a kémia-fizika tanárunk, civilben pedig a kolesz diri felesége) a terembe. Ők voltak a Kéki Zsuzsi és a Lukács Teri. Rendkívül furcsa volt a szituáció, hiszen már vagy kétszáz éve csak fiúk jártak a patinás falak közé.

Ahogy utólag megtudtuk, a Zsuzsi valamilyen fiús stikli miatt került a lánygímiből eltanácsolásra és miután Olga néni barátságban volt a Kéki patikusékkal, így hát a Zsuzsi ide került hozzánk, Teri meg a barátnője volt és ő is jött vele.

Amíg csak magyar óra, vagy latin óra volt, nem volt semmi baj, de amikor tornaóra lett, az bizony - különösen az első időkben - ciki volt.

Az első gond az volt, hol vetkőzzenek a lányok, a másik pedig, hogy milyen gyakorlatokat végezzenek, hiszen mi azzal kezdtünk, hogy tíz körfutás az udvaron, aztán húsz fekvőtámasz, meg bakugrás, de kézilabdáztunk is gyakran. Ezeknek a gyakorlatoknak a legnagyobb részére a lányok nem voltak alkalmasak, mert a hátukon mégsem végezhettünk bakugrást, de húsz fekvőtámaszt sem tudtak volna végezni, és így tovább.

Így aztán ők később azt csináltak tornaórán, amit akartak, még le sem kellett végül vetkőzniük tornaruhára. Mindenesetre a két lány szépen beilleszkedett a fiú közösségbe, de ránk is jó hatással voltak, már ami a viselkedést illeti.

Persze Halmágyi Roland barátommal mi is kilógtunk a sorból, hiszen soha nem azt csináltuk, amit a többiek, mert mi azzal kezdtük a bemelegítést, *hogy* a koleszből kézenállásban lementünk a lépcsőn a földszintre, végig az iskola folyosóján, majd a másik oldalon fel és ismét le, ismét fel. Hát legalább négyszer-ötször megtettük ezt a kört, és nem volt szabad közben lábra állni.

Aztán fekvőtámaszok, fejenként (már később) legalább száz, majd levezetésnek egy és kétkaros húzódzkodások az udvari nyújtón. Rolanddal egyébként is nagyon megértettük egymást, különösen a torna területén.

Később, negyedikes korunkban aztán egy korláton kitalált gyakorlatot „lendületből kitámasztás, közben balkéz átfog a jobb mellé és szaltó a korlát mellé", el is neveztünk „csiha" szaltónak. Nem tudom emlékszik e még rá a jó komám. .

Volt egy másik nagyon jó iskolatársam, talán barátom is lett, a Molnár Pista. Ő ugyan eggyel feljebb járt, mint én, de szeretett nagyon tornázni és egyáltalán, szerette a testmozgást. Sokszor társult mellénk, ha tornáról volt szó, bár meg kell jegyeznem, hogy alkatilag teljesen alkalmatlan volt, hiszen magas volt és nehéz testű. Inkább súlyemelőnek lett volna jó. Mindenesetre ő a barátom volt és ez - különösen az első időkben - megóvott a nagyobbak és a hierarchiában feljebb lévők piszkálódásától. Igen piszkálódásától, hiszen fiúkról van szó, akik szeretik ilyen korukban fitogtatni magukat és a gyengébbeket, az újakat, ott úgy nevezték, hogy a „sesztákat" szerették csicskáztatni. Ez abból állt, hogy ki kellett pucolni az erősebb cipőjét, vagy oda kellett vinni a nagyobbnak a tízórai kiflit.

A kezdeti időkben a Pista megóvott ezektől a kissé megalázó dolgoktól, hiszen nem szívesen mondtak neki ellent, mert imponált a 180 cm-es magassága és a 80 kilója. Később már saját jogon is kijárt nekem a tisztelet, hiszen az iskola első tornásza lettem, sok versenyen voltam a legjobb, különösen korláton, lovon meg nyújtón. A torna az nagy szerelmem volt akkoriban. Annyira szerettük, hogy éveken keresztül minden áldott nap délután, a kimenő helyett is a tornateremben voltunk és gyakoroltuk a mozgást. Már harmadikban megtanultuk a sima óriáskört hátra, aztán előre is. Negyedikben már a singes kört is tudtam és korláton a léghengert előre, támlacsere oldalszaltóval, vagy gyűrűn a keresztfüggést és az Azárján függést. Én akkoriban a második és harmadik gímiben még jártam hegedülni is, amit még Keviben kezdtem el vagy öt é v e l azelőtt Klinkóné Klári néninél. Itt Túron már az állami Zeneiskolába jártam, már nem emlékszem a pontos nevére, de valamilyen Miklós (talán Kőműves nevű) volt a tanárom. Ő egy - akkoriban úgy mondtuk, fél cigány - kiváló és nagyon szimpatikus hegedűs volt és nagyon imponált, hogy Szolnokon a színházban is játszott a zenekarban. Én hivatalosan is jártam a zeneiskolába, ezért a Kávási tanár úrnál felmentést kaptam az énekórák látogatása alól. Miután Roland a barátom volt - bár ő nem járt zeneiskolába - de tudott kicsit hegedülni, megbundáztuk, hogy ő se járjon énekórára, helyette a tornateremben tüsténkedtünk ilyen órákon.

A zenei tudásunkat aztán többször is kihasználtuk. Roland udvarolgatott egy kislánynak, aki olyan 16-17 éves lehetett, kicsit pattanásos arcú, de szép szőke kislány volt két copffal. Nos, Roland rávett több alkalommal is, hogy adjunk szerenádot a leányzónak. A szerenádot csak Szombaton vagy Vasárnap lehetett lebonyolítani, hiszen ilyenkor volt kimenőnk este nyolcig. Egy rendes szerenádot

egyébként is, csak este lehetett adni. Ilyenkor aztán hónunk alá vettük a hegedűt, elballagtunk a leányka házához és elkezdtünk zenélni, főleg népdalokat játszottunk. Meg kell jegyeznem, hogy a kislány valószínűleg félárva volt, mert az anyját soha nem láttuk és úgy emlékszem az apja Pesten dolgozott, ő meg a bátyjával lakott ott.
Roland valószínű megbeszélhette a kislánnyal hogy mikor alkalmas az időpont, mert a zenélést mindig zavartalanul lebonyolítottuk. Nos, ez a zenélés ment is vagy négy-öt alkalommal, mígnem egyszer valami hiba csúszott a rendszerbe és a báty otthon volt. Az első néhány akkord után kijött és csúnyán elküldött bennünket melegebb tájakra, még a kutyát is kiengedte ránk. Többet aztán nem zenéltem Roland barátommal és hogy a románcból mi lett, arra már nem is emlékszem.

VII.

Azt már mondtam ugye, hogy a betegségem miatt az 5. osztálynál egy évet szalajtottam, így aztán én már a gimnázium harmadik osztályának elvégzése után betöltöttem a 18. évemet. Ez a kor többek között azért volt ‚jó", mert amikor kezdtük a negyedik osztályt, Őri Igazgató úr úgy döntött, hogy aki a tizennyolcat betöltötte és van szülői beleegyezése, az dohányozhat az algasori WC-ben. Hát én is, a korszellem hatására beszereztem a szülői beleegyezést és dohányozni kezdtem. Szegény anyámék hogy szenvedhettek, hogy ekkora marhaságra adtam a fejem, de hát ez volt akkor a divatos (talán ma is?). Na, mindegy, szóval dohányoztunk, nagy füstöket eregetve a WC-ben. A kicsik, akik még koruknál fogva hivatalosan nem szívhattak, pedig ott lábatlankodtak körülöttünk és csak azt várták, hogy mikor lesz a cigi már elég kicsi, hogy a csikket elkérhessék. Hál'istennek, meglehetősen kevés pénzünk volt, hogy korlátlanul hódolhassunk a cigizésnek, így aztán napi 3-4 darabot tudtunk csak elszívni, de ez is sok volt, csakhogy akkoriban, fiatalon ezt még nem tudtuk. Én mindössze, talán három évig dohányoztam, de később egész életemben utáltam a dohányfüstöt. Kádas Zsiga bátyám (aki orvos volt) tanácsára aztán leszoktam róla, és ha csak tudom még a füstjét is kerülöm azóta. Kádas Zsiga bátyám, igen ő apámnak az anyai ágon első unokatestvére volt, tehát a Zsiga bácsi anyja és az apám anyja, Eszti nagyanyám testvérek voltak.
A 60-as évek elején Zsiga bátyám Mezőtúron volt körzeti orvos, de fogorvosként is működött. Sokszor találkoztam vele, már akkor is, amikor még Szajolban volt orvos. Hogy az ördögben csinálta, hogy amikor még másnak csak 407-es Moszkvics autója lehetett, neki már Volkswagen bogara volt, de Volgája is lett egy pár év múlva, amikor ezek az autók még csak a pártbizottságokon lehettek. Nos, ezeket az autókat mentem el rendre megcsodálni még Szajolba is, de Túron meg rendszeresen.

Kedveltem Zsiga bátyámat, mert őszinte, szókimondó ember volt, afféle művészember, mert kitűnő fafaragó is volt. Későn nősült és már jóval negyven felett volt, amikor a lánya, Mariann megszületett. A kis Mariannt azóta sem láttam.

Jóval később, 2009-ben egy Gyulán fürdéssel eltöltött hét után, Szolnokra hazafelé jövet, elmentünk Tecával, a feleségemmel Lőkösházára - mert Zsiga bátyám és az öccse Miklós a 40-es évek végén, ötvenes évek elején ott dolgoztak, mint orvos - hogy érdeklődjünk legalább Miklós felől. Az utcán megszólított idősebb emberek közül sokan emlékeztek rá, sőt az egyik asszony mondta, hogy a szülését a Zsiga bátyám vezette le.

Azt azért többen is mondták, hogy az ötvenes évek közepén elmentek a doktor urak és azóta semmit nem tudnak róluk. Ezzel persze nem sok újat mondtak, hiszen Zsiga bátyámmal én még beszéltem Mezőtúron 1970-ben is.

Aztán állítólag elköltözött a lányához Budapestre és ott is halt meg néhány év múlva. De visszatérve a kollégiumra még néhány jó sztorit elmesélek.

Negyedikben, úgy félév táján, egy tanfelügyelő jött inspiciálni, ellenőrizni az iskolát, ill. gondolom a nevelés színvonalát is.

Máskor is jöttek ilyen tanfelügyelők, és mindig a kollégium vendégszobájában voltak elszállásolva. Ez a mi emberünk is itt volt elszállásolva, de a vendégszobának nem volt saját vécéje, ha szüksége volt az embernek, akkor a kolesz egyetlen férfi WC-jébe kellett menni. Ezt csak azért bocsájtom előre, mert ebből a külön WC-ből nagy kalamajka lett. Történt ugyanis, hogy a tanfelügyelő este kiment a városba - gondolom ivott is jócskán, ezt persze csak gondolom - és későn jött haza.

Másnap reggel a reggeli rövid szilenciumon a Varga koleszdin dörgedelmes hangon mindannyiunknak elmondja, hogy a takarítónő jelentette neki, miszerint a WC-ben valaki a nagydolgát a WC kagyló ülőkéjére végezte el.

Kérte, hogy jelentkezzen az illető, mert különben megbünteti az egész társaságot, kimenő megvonással. Természetesen senki nem jelentkezett, hiszen este kilenckor mi elhagytuk a szilenciumot, felmentünk a kollégiumba aludni.

Közöttünk azonban beszéd tárgya lett ez az érdekes eset és arra a következtetésre jutottunk, hogy mi nem lehettünk az elkövetők, de hát akkor ki?

Minden jel arra mutatott, hogy csak a tanfelügyelő lehetett, mert este, amikor mi elmentük még tiszta volt az objektum, reggel pedig már rajta volt az ülőkén valakinek a névjegye. Ezt a feltevést megosztottuk Gombás tanár úrral - akit én nagyon kedveltem, mint történelem tanárt - egyébként pedig egymás között csak Nyizsóknak hívtunk. Nos, a logikánk fényesen igazolta a feltevésünket, mert

villámgyorsan nem lett kíváncsi senki az esetre, és a kimenőnket sem vonta meg a Varga tanár úr.

,

Alig telt el azonban néhány nap, egyik reggel 7 órakor rendkívüli szekrény vizit lett. Csodálkoztunk is, mert két nappal korábban már volt és tapasztalataink szerint csak hetente volt esedékes azt megtartani. A vizit pedig most nem elsősorban a szekrényben lévő ruhák és cipők rendjére vonatkozott, hanem isten tudja mi okból, a zsebek és táskák tartalmára, ill. a polcokon lévő csomagolópapír alatt is kíváncsiskodott a nevelő tanár.
Ez az eset is beszéd témája lett közöttünk, hogy vajon mit kereshettek? Végül is aztán kiderült a dolog. Volt egy koleszos iskolatársunk, aki egy ugyancsak ebbe a gímibe járó diákkal a fotózás szerelmesei voltak. Nos, ezek a fiúk, megelőzve korukat, aktot fotóztak, mégpedig ahogy mondták az egyik temető csendjét kihasználva. Bizonyára találtak is valami kompromittáló képet, mert a fiúkat bizony kicsapták még az iskolából is. Csak később hallottam, hogy levelezőn végezték el a gimit.

VIII.

1960 nyara melegnek ígérkezett, hiszen száraz és meleg volt már május végén. A 3. osztályt fejeztük be a Gimnáziumban, de előtte már többekkel arról beszélgettünk, hogy kinek milyen programja lesz a nyáron. Véha Imre barátommal meg is beszéltük, hogy teszünk egy nagy kalandtúrát és lebiciklizünk a Balatonra, jókat fürdünk és vagy két hetet ott töltünk Pénzünk az igen kevés volt, de nagyon akartuk ezt a kirándulást. Az iskola végeztével el is indultunk. Apámnak volt egy régi-régi steyr kerékpárja, amit még 1943-ban vett, de kitűnő és nagyon masszív szerkezet volt, elől dobfékkel, ezzel indultam el. Ahogy mondtam pénzünk az kevés volt, így aztán szállodára nem futotta. Első nap elérkeztünk Dunaföldvárra, pontosabban attól 6-8 km-re lévő Előszállásra.
Miután már esteledett szállást kellett keresni, amire ki is szemeltük a kis vasútállomást. Az állomás a falu végén volt, forgalom semmi, így hát ideális volt az ott lévő két pad, amit ágynak neveztünk ki. A kerékpárt ott hagytuk az állomás előtt, a kevéske cuccunkat meg a padon és bementünk a pár száz méterre lévő faluban, majd a kocsmában megittunk egy pohár sört és visszamentünk aludni. Akkoriban a közbiztonság olyan volt, hogy bátran ott lehetett hagyni kerékpárt is akárhol, mert nem lopták el, de bátran meg lehetett aludni akár az út mellett is, mert nem rabolták ki és nem ütötték agyon az embert. De szép is lenne, ha ma is ilyen lenne a világ.
A második napon már ott is voltunk a Balatonon és estére már Balatonarácson aludhattunk. Azt el kell mondanom, hogy első gimis koromban, mint afféle nagyfiút végül is betöltöttem a 16-ot - egy ismerős

fiatal tanár megkért, hogy menjek le velük Balatonarácsra és legyek a segítségére az oda nyaralni levitt 10-12 éves gyerekek felügyeletében. Szívesen tettem, hiszen eladdig még nem voltam a Balatonon, másrészt egy fillérjébe nem került a szüleimnek, így aztán bele is egyeztek a nyaralásomba. Nos, itt az iskolában laktunk, szalmazsákokon aludtunk és a levitt szakács készítette az ennivalónkat az iskola konyháján.

Szuper volt az idő, jókat fürödtünk. Közben esténként a kőnyékbeli gyerekek is eljöttek kicsit érdeklődni, honnan jöttünk, és meddig maradunk.

Egy ilyen alkalommal ismerkedtem össze egy szép szőke, kék szemű kislánnyal - a nevére még most is emlékszem, Bózsa Icának hívták -akivel jó barátságba is kerültem. Sokáig még leveleztünk is egymással, mert ez a levelezés akkoriban divatos volt a fiatalok között, de erről még beszélni fogok. Hívott a leányzó többször is, hogy menjek le hozzájuk nyaralni, de szegény volt az eklézsia, így aztán erre nem került sor, egészen a mostani gyerekfelügyelői munkámig. Sokat kirándultunk, nemegyszer elkísért bennünket a Balatoni fürdésre, vagy a Koloska-völgyi kirándulásra is. Szép volt, fiatal és vidám. Nagyon összebarátkoztunk, később váltottunk is néhány levelet, aztán egy-két éven belül abba maradtak a levelek.

A tíz napos üdülés, ill. gyerekfelügyelet nagy vidámság közepette hamar eltelt, a gyerekekkel semmi probléma nem volt, egyszóval jót nyaraltunk.

IX.

Ennek az epizódnak a megírására az inspirált, hogy az egyik nap lemértem a 6.-os unokám iskolatáskáját és teljesen elképedtem, mert az bizony 8 kg volt. *A történet pedig...*

1948 őszén anyámék beírattak a Kevermesi elemi iskolába, és minden nap a kocsis bevitt a faluba, majd dél körül értem jött és kikocsiztunk a tanyára.

No, nem elsősorban a nagy távolság miatt kellett kocsikáznom, hanem a kóbor kutyák és az esetleges kóbor emberek miatt. Néhányszor azért előfordult, hogy gyalog mentem be az iskolába, hiszen ahogy mondtam is két kilométernyi volt a távolság és az iskolai felszerelésem sem volt nehéz, nem úgy, mint a mai gyerekeknek. A felszerelés nem volt más, mint egy kis palatábla, hozzá egy plajbász és úgy október felé már néhány darab fát is kellett vinni, mert annyi volt a meleg a tanteremben, amennyi fát a gyerekek bevittek az iskolába. Az biztos, hogy a kevermesi elemi iskolában egy palatáblával a kezemben megtanultam a szükséges ismereteket és következő év februárban, amikor már majd Gyulán folytattam a tanulást, egyáltalán nem maradtam szégyenbe, amit bizonyít a ma is meglévő elemi

iskolai bizonyítványom, ahol csak hatos-hetes jegyeim voltak. Igen, hatos és hetes jegyek. Ez nem elírás, hanem a tény, ugyanis akkoriban egy évig, tehát az 1948-as tanévben a jegyeket az egy évvel korábbi egyesről, hetesre alakították. Ez azt jelentette, hogy a korábbi kitűnő az az 1-es volt és 4-es volt a bukás, aztán 1948-ban 7-es lett a kitűnő és 1-es lett a bukás.

Ez a rendszer is csak egy évet élt, mert az 1949/1950-es tanévtől az 5-ös lett a kitűnő és 1-es a bukás. Ez a rendszer aztán fennmaradt mind a mai napig.

Tehát egy kis palatáblával jártam az iskolába és ezen kellett az írást és a számolást gyakorolni. Volt egy kis plajbászunk, ami palavessző volt tulajdonképpen és azzal karcolgattuk a „füzetünkbe" a számokat és a betűket.

Már hidegek voltak, talán október vége, november eleje lehetett, amikor egyik reggel a Talpas kutyus egy rókát fogott és az ajtó elé tette. Nagyapám -aki akkor még élt - egy szép gallért csináltatott anyámnak, és ahogy az előzőekben is írtam, anyám ezt a rókagallért még évek múlva Túrkevén is fel-felvette néha. Sajnos akkoriban olyan idők jártak, hogy egy rókagallér is úri huncutságnak számított és a párt nem nézte jó szemmel, hogy valaki nagyságos asszonyként öltözik.

De ezt tudnám elmondani apám jobb ruháiról is, mint például a birgen csizmájáról, ami egy szép barna. fűzős csizma volt, vagy a jó meleg gyapjú nagykabátjáról, amit az elől lévő fekete zsinórok miatt évekig nem lehetett felvenni. Később aztán egy ismerős szabó levette a zsinórokat és gombosra alakította. Így aztán már nem szúrt szemet és lehetett viselni. Hát ilyen világ volt ez akkoriban, az ötvenes évek legelején.

És még egy emlék a Talpas kutyáról. December közepén csikorgó hidegek lettek és hatalmas mennyiségű hó esett. A Jézuska tudta, hogy milyen ajándékot kell hozni, mert egy szép szánkót, meg egy kis kocsit kaptam tőle. A szánkónak aztán néhány hét múlva nagy hasznát vettük, mert a méteres hóban a Talpas kutya húzott be szánkóval - nem egy alkalommal - az iskolába. Ahogy fentebb is említettem, aztán hatvan évvel később, egy gyulai üdülésünk alkalmával elmentünk Kevermesre és meg akartam keresni az egykori majorunkat is.

A postástól kaptunk információt, aki elmondta, hogy bizony igen leromlott állapotban, de még állnak a házak, a mi egykori lakásunk is. Az oda vezető út azonban mit sem változott az évtizedek alatt, mert ugyanolyan gyalázatos rossz, szinte járhatatlan volt, mint egykoron.

Ez a kilenc epizód elolvasva csak 10 perc, de ötven év kellett ezeket megélni.